

УДК 373.5.016:7

DOI <https://doi.org/10.32782/ART/2024-3-1>

МЕТАПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧНІВ НУШ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»

Бовсунівський Валерій Миколайович

кандидат педагогічних наук

старший викладач кафедри методики викладання навчальних предметів

Комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»

Житомирської обласної ради

ORCID ID: 0000-0002-7695-2310

e-mail: bovani17@ukr.net

У статті розглядається метапредметна компетентність учнів Нової української школи (НУШ) у контексті інтегрованого курсу «Мистецтво». Описується важливість інтеграції різних мистецьких дисциплін, яка сприяє формуванню цілісного сприйняття знань та розвитку творчих здібностей учнів. Обговорюються аспекти соціальної взаємодії, критичного мислення і креативності, що виникають у процесі навчання. Також акцентується увага на використанні інноваційних технологій, які підвищують ефективність освітнього процесу. Стаття підкреслює роль метапредметної компетентності в підготовці учнів до викликів сучасного суспільства та формуванні їхньої готовності до активної участі в житті громади.

Світ став на шлях нової форми прогресу. У кожному секторі суспільства існує великий попит на людей, які володіють інноваційним мисленням, культурою інновацій та здатністю до інноваційних дій. Такі люди повинні вміти розпізнавати зміни, ініціювати зміни та процвітати в умовах, що постійно розвиваються, наповнених новими знаннями, свіжими ідеями, новими технологіями та зміненним способом життя. У світлі цивілізаційних зрушень підвищення конкурентоспроможності національної освіти стало першочерговим напрямком модернізації освіти в Україні. Освітні рамки на всіх рівнях повинні надавати пріоритет розвитку та вдосконаленню навичок і компетенцій, необхідних для участі в інноваційних починаннях.

Враховуючи це, у статті акцентується увага на те, що основна увага освітніх закладів повинна зміщуватись в бік інновацій, що веде до місії, яка могла б забезпечити зхакладу конкурентні переваги, одночасно задовольняючи фундаментальні потреби тих, хто залучений до освітнього процесу. Модель навчання створена як фундаментальний підхід до інноваційної освіти, який наголошує на спільній дослідницькій діяльності учасниками освітнього процесу. Ця модель має на меті сприяти розвитку індивідуальних перспектив учнів і узгоджується зі спільними інтересами, визначеними дослідницькою програмою.

Ключові слова: метапредметна компетентність, Нова українська школа, інтегрований курс, мистецтво, творчі здібності, соціальна взаємодія, критичне мислення, інноваційні технології, освіта, учні.

META-SUBJECT COMPETENCE OF NUSH STUDENTS AS AN INNOVATION PROCESS IN THE LESSONS OF THE INTEGRATED COURSE “ART”

Valerii Bovsunivskyi

Communal Institution «Zhytomyr Regional In-Service Teachers' Training Institute»

of Zhytomyr Regional Council

The article examines the meta-subject competence of students of the New Ukrainian School (NUS) in the context of the integrated course "Art". The importance of the integration of various artistic disciplines is described, which contributes to the formation of a holistic perception of knowledge and the development of students' creative abilities. Aspects of social interaction, critical thinking and creativity arising in the learning process are discussed. Attention is also focused on the use of innovative technologies that increase the efficiency of the educational process. The article emphasizes the role of meta-subject competence in preparing students for the challenges of modern society and forming their readiness for active participation in community life.

The world has entered the path of a new form of progress. In every sector of society, there is a great demand for people who possess innovative thinking, a culture of innovation and the ability to act innova-

tively. Such individuals must be able to recognize change, initiate change, and thrive in an ever-evolving environment filled with new knowledge, fresh ideas, new technology, and changed lifestyles. In the light of civilizational shifts, increasing the competitiveness of national education has become a priority direction for the modernization of education in Ukraine. Educational frameworks at all levels should prioritize the development and improvement of the skills and competencies needed to engage in innovative endeavors.

Given this, the primary focus of educational institutions is shifting towards innovation, leading to a mission that could provide the industry with a competitive advantage while meeting the fundamental needs of those involved in the educational process. The learning model was created as a fundamental approach to innovative education, which emphasizes joint research activities by participants in the educational process. This model is intended to foster the development of individual student perspectives and aligns with the common interests identified by the research program.

Key words: *metasubject competence, New Ukrainian school, integrated course, art, creative abilities, social interaction, critical thinking, innovative technologies, education, students.*

Постановка проблеми. Одним із важливих аспектів модернізації та вдосконалення системи освіти в Україні є професійна підготовка кадрів, яка зосереджується на оновленні середньої школи. Цей процес спрямований на повне задоволення та розвиток пізнавальних інтересів, нахилів і здібностей учнів, а також їх освітніх потреб, пов'язаних із майбутніми професійними устремліннями та життєвими цілями. Ключовим фактором у виконанні цього процесу є адекватний розвиток здібностей людей до керівної діяльності, їхньої здатності використовувати ці навички в складних ситуаціях, а також розвиток основних компетенцій, досвіду та навичок, які є універсальними.

Отже, основною метою освіти є створення умов, які дозволяють учням отримати знання, навички та досвід узагальненим чином. Метасуб'єктний підхід виступає інтегруючою та узагальнюючою структурою, що сприяє всебічному розумінню понять, явищ, процесів, законів, комплексів, систем тощо. Таким чином, дослідження різних вимірів метапредметного підходу щодо формування освітніх компетенцій та вирішення завдань спеціалізованої підготовки є особливо актуальним.

Аналіз останніх досліджень. Загальнопедагогічні, дидактичні та методичні проблеми формування ключових компетентностей учнів досліджували Л. Паращенко, О. Пометун, О. Савченко, Я. Равен, П. Хоменко та багато інших. Тему метасуб'єктності в освіті розглядали А.Г.Асмолов, Г.О.Васьківська, Ю.В. Громико, І.В. Князькова, К.Ю. Колесіна, Т. Фісенко та інші вітчизняні та зарубіжні дослідники. Тим не менш, залишається недостатнім дослідження того, як культивувати освітні компетенції, які підтримують професійне самовизначення учнів, і значення метапредметного аспекту в цьому контексті.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження формування метапредметної компетентності учнів Нової української школи через інтегрований курс «Мистецтво» та визначити його вплив на розвиток творчих, соціальних і критичних навичок учнів.

Об'єкт дослідження: процес навчання учнів у рамках інтегрованого курсу «Мистецтво» в контексті Нової української школи.

Предмет дослідження: метапредметна компетентність учнів, що формується через інтеграцію мистецьких дисциплін, а також її вплив на розвиток загальних навичок, соціальної взаємодії та креативності.

Виклад основного матеріалу. Метапредметна компетентність учнів у Новій українській школі (НУШ) становить важливий аспект сучасної освітньої реформи, спрямованої на інтеграцію знань і вмінь з різних предметних галузей для розвитку цілісної особистості. Уроки інтегрованого курсу «Мистецтво» створюють сприятливе середовище для формування цієї компетентності, оскільки поєднують елементи музики, живопису, театру та інших видів мистецтв.

На уроках мистецтва учні мають можливість розвивати критичне мислення, аналізуючи різноманітні мистецькі твори, їх історичний та соціальний контексти. Цей процес стимулює не лише сприйняття естетичних цінностей, але й глибше розуміння культурних явищ. Креативність і увага стають центральними елементами навчання, коли учні беруть участь у творчих проєктах, реалізуючи власні ідеї та концепції у вигляді художніх робіт або вистав.

Співпраця та комунікація між учнями також є важливими компонентами інтегрованого навчання. Робота в групах дозволяє учням обмінюватися думками, вчитися слухати один одного та працювати над спільними завданнями. Це сприяє розвитку соціальних навичок і формує у них відчуття відповідальності за результати спільної діяльності (Нова українська школа: стратегія розвитку особистості: збірник тез доповідей V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції).

Отже, метапредметна компетентність учнів НУШ, формуючи через інтеграцію мистецьких дисциплін, сприяє всебічному розвитку особистості, дозволяючи учням краще орієнтуватися у складному світі сучасності, де знання та вміння з

різних сфер стають необхідними для досягнення успіху.

Метапредметна компетентність учнів — це здатність учнів інтегрувати знання, вміння та навички з різних предметних галузей для вирішення практичних завдань, аналізу складних ситуацій та творчого підходу до навчання. Ця компетентність сприяє розвитку критичного мислення, креативності, комунікаційних навичок і вміння працювати в команді, що є необхідним для успішної адаптації в сучасному суспільстві. Вона передбачає використання міждисциплінарного підходу в навчанні, що дозволяє учням розвивати цілісне сприйняття світу та навички, які застосовуються в реальному житті.

Універсальним і метапредметним є розвиток спеціальних умінь, які формуються через дослідницьку діяльність. Ці метапредметні навички можна культивувати лише тоді, коли учні активно беруть участь як суб'єкти в особистісно орієнтованому освітньому процесі.

Метапредметний підхід до структурування навчальної діяльності учнів спрямований на озброєння їх універсальними методами залучення до знань. Це передбачає розуміння (а не просто запам'ятовування) ключових понять предмета, включення різноманітних навчальних заходів і сприяння розвитку базових здібностей учнів, пов'язаних з предметом інтегрований курс «Мистецтво». Крім того, він наголошує на застосуванні методів відкриття знань у різноманітному навчальному контенті, по суті відтворюючи наукове відкриття в процесі навчання разом із включенням рефлексивної діяльності.

Практичне застосування цього підходу означає перехід від переважно пояснювально-ілюстративного методу навчання до особистісно орієнтованого та активного, що відповідає вимогам мистецької освітньої галузі Державного стандарту освіти. Метапредметні результати складаються з узагальнених методів діяльності, якими школярі опановують у кількох або всіх навчальних дисциплінах, таких як порівняння, схематизація, висновок, спостереження, формулювання запитань, розробка гіпотез і моделювання. Ці навички можна застосувати як в освітньому середовищі, так і в реальних сценаріях. При реалізації метапредметного підходу навчальний досвід перетворюється на процес саморозвитку учнів, розширення їхньої бази знань (Савченко, 2020).

Метапредметна компетентність учнів є важливою складовою сучасної освіти, особливо в контексті реформи Нової української школи. Вона спрямована на формування в учнів умінь та навичок, що виходять за межі традиційного навчання окремих предметів, та на розвиток їхньої здатності інтегрувати знання з різних дисциплін для ефективного вирішення практичних і життєвих

задач. Ця компетентність охоплює кілька ключових аспектів, зокрема критичне мислення, креативність, співпрацю, адаптивність і міждисциплінарний підхід.

Критичне мислення на уроках мистецтва є важливим елементом метапредметної компетентності, оскільки учні вчаться аналізувати, оцінювати та інтерпретувати інформацію, формулюючи власні думки та аргументи. Це дозволяє їм не лише розуміти навчальний матеріал, а й усвідомлювати контекст його застосування в реальному житті. Креативність, як невід'ємна частина цієї компетентності, розвивається через створення нових ідей, проєктів та рішень, що підвищує здатність учнів до інноваційного мислення (Андрієвська, Білоусова, 2017).

Співпраця є ще одним важливим аспектом метапредметної компетентності, оскільки вона передбачає активну участь учнів у груповій роботі, де вони вчаться взаємодіяти з однолітками, слухати один одного, ділитися ідеями та приймати колективні рішення. Це сприяє розвитку соціальних навичок і емоційного інтелекту. Адаптивність, що є критично важливою у сучасному світі, вимагає від учнів вміння адаптувати свої знання та навички до нових умов і вимог.

Міждисциплінарний підхід, що реалізується в рамках метапредметної компетентності, передбачає інтеграцію знань і умінь з різних предметів, що дозволяє учням бачити зв'язки між різними дисциплінами та застосовувати їх у комплексному аналізі ситуацій. Уроки інтегрованого курсу «Мистецтво» створюють сприятливе середовище для реалізації цієї компетентності, оскільки поєднують елементи різних видів мистецтв, таких як музика, живопис, театр тощо (Концепція «Нова українська школа»).

Учні мають можливість досліджувати різні культурні контексти, розвивати власні естетичні смаки та вміння висловлювати свої думки через різноманітні форми мистецтва. Це стимулює їхнє цілісне сприйняття світу та готує до життя в умовах постійних змін. Успішна реалізація метапредметної компетентності в навчальному процесі вимагає від вчителів нових підходів до організації уроків, використання інтерактивних методів навчання та створення середовища, яке сприяє творчості, самостійності та ініціативності учнів. Таким чином, метапредметна компетентність стає основою для всебічного розвитку особистості учнів, що відповідає вимогам сучасного суспільства.

Після встановлення того, що передбачають освітні компетенції, важливо окреслити їх ієрархію. Ми пропонуємо трирівневу структуру компетентностей, засновану на класифікації змісту освіти на загальні метапредметні (застосовні до всіх предметів), міжпредметні (відносяться до групи предметів або освітніх галузей) і предметні

компетентності (пов'язані до окремих навчальних предметів).

– Ключові компетентності належать до загального змісту освіти;

– Загальнопредметні компетентності стосуються певного масиву навчальних предметів і галузей;

– Предметні компетенції пов'язані з двома попередніми рівнями компетентності, маючи чіткі описи та потенціал для розвитку в рамках навчальних предметів. Щоразу ключові освітні компетентності визначаються на рівні освітніх галузей і предметів для кожного ступеня підготовки.

Ми встановлюємо перелік основних освітніх компетенцій на основі первинних цілей загальної освіти, структурного зображення як соціального, так і особистого досвіду, а також основних категорій діяльності учнів, які дозволяють оволодіти соціальним досвідом і розвинути життєві навички та практичні навички, здібності в сучасному суспільстві. З огляду на ці фактори, ключові освітні компетентності виділяються нижче (Вісник НАН України, 2017).

1. Ціннісно-сміслова компетентність стосується розуміння свого світогляду і пов'язана з ціннісними орієнтаціями учня. Це включає в себе здатність сприймати і розуміти навколишній світ, зокрема мистецтво, орієнтуватися в ньому, усвідомлювати власну роль і призначення. Ця компетентність також передбачає наявність творчого спрямування, вибір щодо цілей і значення своїх дій, а також здатність приймати рішення. Вона служить механізмом самовизначення в різних навчальних та інших видах діяльності. На цю компетенцію спирається особистий освітній шлях, як і загальна структура життя.

2. Загальнокультурна компетентність. Учні повинні мати знання та досвід у широкому спектрі питань, які охоплюють характеристики як національної, так і загальнонародської культури. Це включає розуміння духовних і моральних основ людського існування, культурних аспектів окремих націй, сімейних традицій і соціальних явищ. Крім того, це передбачає визнання ролі науки та релігії в житті людей та їхнього впливу на світ. Компетенція також поширюється на повсякденне життя, а також культурну діяльність і дозволяє, наприклад, ефективну організацію вільного часу. Крім того, це охоплює здатність засвоювати науковий світогляд, що розширює культурне та універсальне розуміння світу.

3. Навчально-пізнавальна компетентність охоплює сукупність здібностей учнів, пов'язаних із самостійними пізнавальними зусиллями. Цей набір включає компоненти логічних міркувань, методологічних підходів, евристичних стратегій і загальнонавчальних дій, які безпосередньо пов'язані з

матеріальними об'єктами, знайомими учневі. Це включає знання та навички, необхідні для організації постановки цілей, планування, генерації ідей, аналізу інформації, рефлексії та самооцінки освітніх і пізнавальних завдань. Коли особистість займається предметами навчання, вона розвиває творчі продуктивні навички, такі як отримання знань з досвіду реального світу, оволодіння методами навігації в нестандартних ситуаціях і використання евристичних підходів до вирішення проблем. Ця компетенція також встановлює стандарти основної функціональної грамотності, яка включає здатність розрізняти факти та припущення, навички вимірювання та застосування імовірнісних, статистичних та інших когнітивних методів.

4. Інформаційна компетентність. Ця компетентність розвивається за допомогою використання інформаційних технологій, засобів масової інформації та Інтернету. Це дозволяє людям самостійно шукати, аналізувати та відбирати важливу інформацію, а також організовувати, перетворювати, зберігати та передавати її. Цей набір навичок підтримує залучення до інформації з мистецької освітньої галузі.

5. Комунікативна компетентність охоплює розуміння основних мов, техніки взаємодії з окремими людьми та подіями в навколишньому середовищі, а також здатність співпрацювати в групі, виконуючи різні соціальні ролі в команді. Серед інших навичок школярі повинні вміти самопрезентувати себе, ставити запитання та фасилітувати дискусії. Щоб розвинути цю компетентність під час мистецького навчального процесу, учні на кожному освітньому рівні повинні мати доступ до достатньої кількості автентичних інструментів і методів спілкування, адаптованих до предмета інтегрований курс «Мистецтво».

6. Соціально-трудова компетентність стосується знань і досвіду, пов'язаних із громадською та соціальною діяльністю. Ця компетенція включає в себе такі навички, як аналіз умов ринку праці, дія в спосіб, який приносить користь як собі, так і суспільству, і дотримання етичних стандартів у трудовій та суспільній взаємодії. Учні розвивають основні навички соціальної активності та функціональної грамотності, які є вирішальними для орієнтування в сучасному житті.

7. У фокусі компетентності особистісного самовдосконалення лежить оволодіння техніками фізичного, духовного та інтелектуального зростання, а також емоційної саморегуляції та самопідтримки. Основним суб'єктом цієї компетентності є сам учень. Він вчиться застосовувати методи, які відповідають його інтересам і можливостям, що проявляється в постійному самопізнанні та розвитку важливих особистих якостей для сучасного життя, а також у розвитку психологічної обізнаності та культури мислення і поведінки. Ця компетенція охоплює вка-

зівки щодо особистої гігієни, підтримки здоров'я, сексуальної обізнаності та екологічної свідомості. Крім того, він включає ряд атрибутів, пов'язаних з основами безпечного життя людини.

В матеріалах надається перелік основних компетентностей у широкому форматі, який потребує подальшого уточнення на основі рівнів освіти, предметів і галузей. При розробці освітніх стандартів, програм і підручників з окремих предметів важливо враховувати комплексність змісту освіти у зв'язку з його роллю у формуванні ключових компетентностей.

Комплексність, притаманна освітнім компетентностям, також дає можливість системно представити цілі, зміст освіти (освітні стандарти), освітні технології, що передбачає встановлення чітких показників оцінки успішного засвоєння учнями. З точки зору вимог до підготовки випускників, освітні компетенції служать комплексними індикаторами якості освіти, пов'язані з їх здатністю ефективно використовувати комбінацію знань, навичок і методів діяльності щодо конкретного міждисциплінарного кола тем.

Компетенції розвиваються через наданий навчальний контент. Таким чином, учні набувають навичок і здатності вирішувати практичні проблеми, що виникають у повсякденному житті, починаючи від особистих до виробничих і суспільних проблем.

Отже, компетентнісний аспект освіти пронизує всі навчальні предмети (освітні галузі), виявляючись щоразу в реалістичному, діяльнісному, особистісно значущому, соціально значущому вигляді у відповідному матеріалі. Це дозволяє об'єднати навчальні предмети в єдиний зміст, закріпити фундаментальні елементи загальної освіти як по вертикалі на різних рівнях освіти, так і по горизонталі через міжпредметні зв'язки.

Освітні компетенції перетворюються на системні риси в рамках особистісно орієнтованої евристичної освітньої структури, оскільки вони специфічно прив'язані до особистості кожного учня, виникають під час його творчої, зокрема мистецької діяльності та відображаються в результатах, які вони дають. Навчання, побудоване навколо цієї концепції, сприятиме не тільки якісному індивідуальному вивченню предметів, а й комплексному розвитку компетентностей. Освітні компетенції учня виконуватимуть різнобічну метапредметну функцію, це помітно не лише в академічному середовищі, але й у культурному середовищі, сім'ї, серед друзів і в майбутньому професійному спілкуванні.

Висновки. Метапредметна компетентність учнів Нової української школи (НУШ) в інтегрованому курсі «Мистецтво» виступає важливим аспектом сучасного освітнього процесу, сприяючи формуванню цілісного сприйняття знань та їх практичного застосування. Інтеграція різних галузей мистецтва — музики, живопису, театру та танцю — створює єдине навчальне середовище, в якому учні не лише здобувають специфічні знання, а й розвивають загальні навички, такі як критичне мислення, креативність і комунікація.

Заняття з мистецтва, орієнтовані на інноваційні підходи, стимулюють розвиток творчих здібностей учнів, надаючи їм можливість експериментувати з різними формами самовираження. Це не тільки сприяє формуванню унікального особистісного стилю, але й виховує здатність до інноваційного мислення. Крім того, інтегрований курс забезпечує учням можливість соціальної взаємодії через групові проекти та колективну діяльність, що допомагає розвивати соціальні навички, вміння працювати в команді та слухати думки інших.

Література:

Андрієвська В. М., Білоусова Л. І. (2017). Міждисциплінарний підхід до навчання учнів молодшого шкільного віку у форматі STEAM-освіти. *Наукові записки Малої академії наук України. Серія : Педагогічні науки* : зб. наук. праць. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, Вип. 10. С. 17–25.

Васьківська Г.О. (2012). Метапредметний підхід до формування системи знань про людину як один із принципів сучасного підручникотворення. *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. праць. К.: Педагогічна думка, Вип. 12. С. 42–50

Великі перспективи слабого сигналу. *Вісник НАН України*. (2017). № 12. С. 63–72.

Концепція «Нова українська школа». Рішення колегії МОН України від 27.10.2016. URL: <https://osvita.ua> (дата звернення: 17.10.2024).

Нова українська школа: стратегія розвитку особистості: збірник тез доповідей V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (5 червня 2024 р., Мукачево) / За заг. ред. Г. В. Товканець. Мукачево: Вид-во МДУ, 2024. с. 64

Пашенко М. І., Красноштан І. В. (2019). Педагогіка. Навчальний посібник. 228с.

Савченко О. Я. (2020). Наступність і перспектива в роботі двох перших ланок освіти. *Дошкільне виховання*. № 11. С. 4–5.

Фахова підготовка вчителя початкової школи в умовах Нової української школи: колективна монографія / за ред.: Н.В. Бахмат, Н.В. Гудими, О.В. Ковальчук, С.З. Романюк. Київ: Міленіум, 2021. 248 с.

References:

Andriievska V.M., Bilousova L.I. (2017). Mizhdystyplinarnyi pidkhid do navchannia uchniv molodshoho shkilnoho viku u formati STEAM-osvity [An interdisciplinary approach to teaching primary school students in the format of STEAM education]. *Naukovi zapysky Maloi akademii nauk Ukrainy. Seriya: Pedahohichni nauky: zb. nauk. prats.* Kyiv: Instytut obdarovanoi dytyny NAPN Ukrainy. Vyp. 10. S 10. C. 17–25 [in Ukrainian].

Vaskivska H.O. (2012). Metapredmetnyi pidkhid do formuvannia systemy znan pro liudynu yak odyin iz pryntsyviv suchasnoho pidruchnykotvorennya [A meta-subject approach to the formation of a system of knowledge about a person as one of the principles of modern textbook creation]. *Problemy suchasnoho pidruchnyka: zb. nauk. prats. K.: Pedahohichna dumka.* Vyp. 12. S. 42–50 [in Ukrainian].

Velyki perspektyvy slabkoho syhnalu. (2017). [Great prospects for a weak signal]. *Visnyk NAN Ukrainy*, № 12. S. 63–72 [in Ukrainian].

The "New Ukrainian School" concept. *The decision of the board of the Ministry of Education and Culture of Ukraine from 27.10.2016.* Retrieved from: <https://osvita.ua> [in Ukrainian].

Tovkanets H.V. (2024). Nova ukrainska shkola: stratehiiia rozvytku osobystosti [New Ukrainian school: a strategy for personality development]: *zbirnyk tez dopovidei V Vseukrainskoi studentskoi naukovopraktychnoi konferentsii.* Mukachevo: Vyd-vo MDU, s. 64. [in Ukrainian].

Pashchenko M.I., Krasnoshtan I.V. (2019). Pedahohika [Pedagogy]. *Navchalnyi posibnyk.* 228 s. [in Ukrainian].

Savchenko O. Ya. (2020). Nastupnist i perspektyva v roboti dvokh pershykh lanok osvity [Continuity and perspective in the work of the first two links of education]. *Doshkilne vykhovannia.* № 11. S. 4–5 [in Ukrainian].

Bakhmat N.V., Hudymy N.V., Kovalchuk O.V., Romaniuk S.Z. (2021). Fakhova pidhotovka vchytelia pochatkovoii shkoly v umovakh Novoi ukrainskoi shkoly [Professional training of primary school teachers in the conditions of the New Ukrainian School]: *kolektyvna monohrafiia.* Kyiv: Milenium, 248 s. [in Ukrainian].
